

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертацію Сокол Майї Сергіївни на тему:
«Євроінтеграція України: політико-безпековий вимір»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 052 – Політологія**

Актуальність теми дослідження. Тема дисертаційного дослідження Сокол Майї Сергіївни зумовлена фундаментальними трансформаціями європейської системи міжнародних відносин, зміною характеру сучасних безпекових загроз та стратегічним значенням України для формування нової архітектури європейської безпеки. Повномасштабна агресія російської федерації проти України продемонструвала взаємозалежність національної, європейської та міжнародної безпеки, а також істотно змінила роль Європейського Союзу у сфері зовнішньої політики, оборони та кризового реагування.

Європейська інтеграція України в сучасних умовах перестала бути виключно зовнішньополітичним або економічним напрямом державної політики та набула комплексного політико-безпекового характеру. Надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу у 2022 році, офіційне відкриття переговорів про вступ у червні 2024 року та подальше просування переговорного процесу засвідчили незворотність стратегічного курсу України на європейську інтеграцію.

Особливої значущості набуває дослідження взаємозв'язку євроінтеграційних та безпекових процесів. Україна одночасно виступає об'єктом російської агресії, активним суб'єктом формування європейської безпекової політики та державою-кандидатом на вступ до ЄС. У зв'язку з цим виникає необхідність наукового осмислення того, яким чином інтеграція до політичних, інституційних і безпекових механізмів ЄС впливає на зміцнення національної стійкості України, її обороноздатності, спроможності протидіяти гібридним загрозам та здатності брати участь у формуванні спільної

європейської безпекової політики.

Таким чином, дослідження за темою «Євроінтеграція України: політико-безпековий вимір» має не лише теоретичне, а й вагоме практичне значення. Його результати можуть бути використані для вдосконалення державної політики у сфері європейської інтеграції, зовнішньої та безпекової політики, реформування сектору безпеки й оборони, розвитку інституційної спроможності держави та визначення стратегічних пріоритетів України на шляху до повноправного членства в Європейському Союзі.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна дисертаційної роботи Сокол М.С. не викликає сумнівів та фундаментально критичних зауважень. Дисертанткою здійснено комплексний аналіз європейської інтеграції України у політико-безпековому контексті. Застосовуючи теорію поля П'єра Бурдьє авторка пропонує власну політологічну конотацію концепту «європейська інтеграція», що презентує не лише технічний процес приєднання до певного інституційного утворення, а складну соціальну трансформацію, що супроводжується суттєвою реконструкцією власного габітусу.

Розроблено авторський політико-безпековий підхід до розуміння зближення України та ЄС; презентовано чотири варіативні сценарії розвитку процесу інтеграції України до Євросоюзу – «оптимістичний», «базовий», «довгої інтеграції перед вступом» та «негативний»; розширено зміст військового капіталу, який пропонується розглядати, зокрема, і як символічно легітимовану форму сили в сучасному світі.

Вельми цікавим видається аналіз безпекового поля. Сокол М.С. послідовно обґрунтовує, що означене має власну систему функціонування, специфічні ресурси та форми капіталу, що дозволяє державам посилювати свої позиції у ширшому полі міжнародних відносин. Більше того, воно являє собою структурно автономне, але функціонально взаємопов'язане з іншими секторами цього простору поле, яке істотно вплинуло на формування європейської політичної ідентичності.

Акцентовано увагу на ролі США як одного із провідних акторів ЄС у формуванні, розвитку та захисті європейського простору. Доведено, що протягом існування ЄС США змінили чотири моделі своєї поведінки щодо забезпечення стабільності в Європі – «міжнародного гаранта безпеки».

Аргументовано зміни що відбулися у змісті євроінтеграційного процесу України після 2022 року, який існує одразу у двох взаємопов'язаних площинах: «знизу» – через транспорт, енергетику, цифрові сервіси, освіту, ринки та повсякденні практики та «зверху» – через заявку, статус кандидата, переговорну рамку, скринінг, скринінгові звіти тощо.

У цілому, тези, що виносяться на захист, викладені зрозуміло, послідовно, логічно та грамотно. Їхню основу становить значний масив фактичних даних, який було систематизовано в процесі виконання дисертаційного дослідження.

Оцінка змісту дисертації та її завершеності загалом. Дисертаційна робота Сокол М.С. має чітку, логічну структуру, яка відповідає темі, об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів (сьомих підрозділів), висновків, списку використаних джерел та додатків. Зальний список використаних літературних джерел налічує 271 найменувань, з них 188 іноземною мовою. Повний обсяг дисертації 250 сторінок. Основний зміст викладено на 196 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність проблеми, визначені об'єкт, предмет, цілі, завдання та методи дослідження. Сформульовано наукову новизну та висвітлено теоретичне і практичне значення роботи.

Перший розділ присвячено дослідженню євроінтеграційних процесів у сучасній політичній науці. Розкрито політичний контекст процесу виникнення та становлення Європейського Союзу. Застосовуючи історичний та інституціональний підходи авторка досліджує політичну динаміку формування досліджуваного наднаціонального об'єднання. Також здійснено аналіз евристичного потенціалу теорії П. Бурдьє в ракурсі процесу європейської інтеграції. Аргументовано, що означена теорія дозволяє простежити динаміку

влади, боротьбу за позиції та трансформацію політичних ієрархій у контексті функціонування окремого безпекового поля зі своїм військово-політичним і символічним капіталом безпеки.

У другому розділі зосереджено увагу на функціонуванні ЄС у контексті розвитку теорії поля П. Бурдьє. Зауважено, що економічна інтеграція в ЄС є не лише механізмом зростання і взаємовигідного обміну, а й процесом формування нових ієрархій. Стверджується, що глобальний порядок перетворюється на складне транснаціональне поле, де провідні держави виступають агентами, що конкурують за домінуючі позиції, акумулюючи та конвертуючи різні форми капіталу – військовий, економічний, символічний та інституційний.

У третьому розділі авторка аналізує особливості взаємодії України та ЄС у політико-безпековому вимірі. Доведено, що євроінтеграційний шлях України упродовж тривалого періоду залишався нечітким через суперечки між різними групами політичних і економічних суб'єктів, які мали різноманітні форми капіталу та обстоювали протилежні напрямки розвитку. Визначено, що війна спричинила надзвичайне пришвидшення процесів інтеграції, яке не мало аналогів раніше. Стверджується, що в сучасних реаліях євроінтеграція України виступає на практиці як своєрідний політико-безпековий феномен, який об'єднує в собі внутрішнє реформування держави, трансформацію архітектури європейської безпеки, розвиток політики ЄС щодо розширення та становлення нових форматів міжнародної співпраці в епоху глобальної нестабільності.

У загальних висновках відображено основні результати роботи, які є релевантними зазначеній меті та завданням дослідження.

В цілому робота справляє позитивне враження є самостійним, завершеним дослідженням.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Сокол М.С. відповідає нормативним вимогам до кваліфікаційних робіт, які подаються на захист за спеціальністю 052 Політологія. Фактів порушення принципів академічної доброчесності не виявлено.

Дисертаційна робота визначена відповідно до комплексної наукової теми «Соціалізація особистості в соціокультурних та соціально-політичних контекстах (0123U103170 від 07.07.2023 р.), яку розробляє кафедра політології, соціології і культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Повнота викладення наукових положень та висновків дисертації.
Зміст роботи викладено у 6 публікаціях, із них: 3 статті опубліковано у наукових фахових виданнях України з політичних наук (категорії Б), 3 тез доповідей у збірці матеріалів міжнародних та всеукраїнських конференцій.

Висновок.

Дисертація Сокол М.С. на тему «Євроінтеграція України: політико-безпековий вимір» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке відповідає встановленим вимогам щодо захисту дисертаційних робіт згідно Постанови КМУ №44 від 12 січня 2022 року «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами) і вимогам наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), а її авторка Сокол Майя Сергіївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 052 Політологія.

Рецензент:

кандидат політичних наук, доцент,
завідувач кафедри політології, соціології
і культурології Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

Олександр БЕЗРУК

Підпис
Засвідчується заг. зас. № 08.2026, 10.08.2026, 10.08.2026